ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

ФИЛОСОФИЯ, САЯСАТТАНУ
ЖӘНЕ ДІНТАНУ ИНСТИТУТЫ

Р 2015
101 іс

Жазира Ошақбаева

ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ ӘМБЕБАПТАР: ТАРИХ ПЕН ТАҒЫЛЫМ

Р2015/1101 ІС

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

ФИЛОСОФИЯ, САЯСАТТАНУ
ЖӘНЕ ДІНТАНУ ИНСТИТУТЫ

Жазира Ошақбаева

ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ ӘМБЕБАПТАР:
ТАРИХ ПЕН ТАҒЫЛЫМ

ҒЫЛЫМИ ҚАЗЫНА

Алматы
2014

140.8+130.2(091)

ӘӨЖ 1 (091)
КБЖ 87.3
О 96

ҚР БҒМ Ғылым Комитеті Философия, саясаттану және дінтану институтының Ғылыми кеңесі баспаға ұсынған

ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор **З.К. Шәукенова** және философия ғылымдарының докторы, профессор **С.Е. Нұрмұратовтың**
жалпы редакциясымен

Пікір жазғандар:
Д.Т. Кенжетай, философия ғылымдарының докторы, профессор
Ә.Н. Нысанбаев, ҚР ҰҒА академигі, философия ғылымдарының докторы, профессор
Б.М. Сатершинов, философия ғылымдарының докторы, доцент

О 96 Ошақбаева Ж.Б. Дүниетанымдық әмбебаптар: тарих пен тағылым / З.К. Шәукенова және С.Е. Нұрмұратовтың жалпы редакциясымен. – Алматы: ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2014. – 242 б.

ISBN – 978-601-304-011-0

Монографияда дәстүрлі қоғамдағы дүниетанымдық әмбебаптардың мәндік және құндылықтық маңызы зерделеніп, этникалық дүниетанымға тән әмбебаптық категорияларға талдау жасалынады. Жұмыста XV ғ-дан бастап XX-ғасырдың аяғына дейінгі аралықтағы қазақ ойшылдарының шығармашылығы философиялық сараптаудан өткізіліп, олардың дүниетанымдық жүйесінде орын алған рухани маңызды ұстанымдар анықталады. Еңбекте қазіргі гуманитарлық салалар аясында қолданылатын пайымдаулар өзектендіріледі.

Жұмыстың ғылыми нәтижелерін философия тарихы, қазақ философиясы мен мәдениеттану, тарих және әдебиеттану, этика пәндерін оқытуда, жастарды руханилыққа тәрбиелеуде пайдалануға болады. Кітап ғылыми қызметкерлерге, оқытушыларға, магистранттарға, жалпы оқырман қауымға арналған.

Монография «Ғылыми қазына (2012–2014 жж.)» салааралық ғылыми бағдарлама аясында дайындалған.

ӘӨЖ 1 (091)
КБЖ 87.3

ISBN – 978-601-304-011-0

© ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2014

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ 4

1 ҚАЗАҚ ЖЫРАУЛАРЫ ДҮНИЕТАНЫМЫН ЗЕРТТЕУДІҢ ҒЫЛЫМИ НЕГІЗДЕРІ

1.1 Қазақ хандығы кезеңіндегі жыраулар шығармашылығының идеялық қайнар көздері 11

1.2 Дүниетанымдық әмбебаптардың рухани және материалдық әлемді философиялық байыптаудағы орны 38

1.3 Жыраулар дәстүріндегі рухани сабақтастықтың этно-мәдени негіздері 67

1.4 Еркіндік мәселесінің қазақ жыраулары шығармашылығындағы өзектіленуі 90

2 ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАҒЫ ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ ӘМБЕБАПТАРДЫҢ БОЛМЫСТЫҚ ЖӘНЕ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ МАҢЫЗЫНЫҢ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ҚЫРЛАРЫ

2.1 Әлемдегі Адам болмысын зерделеу – жыраулардың дүниеге көзқарасындағы басты дүниетанымдық бағдар 104

2.2 Қоғам мен адамның өзара байланысы мәселесінің құндылықтық-мағыналық қырларының айшықталуы 135

2.3 Қазақ жырауларының дүниетанымдық әмбебаптарының қоғамның тарихи санасындағы рухани сабақтастығы 163

2.4 Қазақ зиялыларының руханилықты қалыптастырудағы рөлі 207

ҚОРЫТЫНДЫ 225

ӘДЕБИЕТТЕР 230

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті Философия, саясаттану және дінтану институты туралы мәлімет 236

Информация об Институте философии, политологии и религиоведения Комитета науки Министерства образования и науки Республики Казахстан 238

Information about the Institute for Philosophy, Political Science and Religion Studies of Science Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan 240